

Čakovca. Nato povjeri (3. marta 1670.) Leopold „privremeno bansku službu“ grofu Nikoli Erdődyju, koji bješe lični protivnik Petra Zrinskoga, za vojničke poslove, a biskupu Martinu Borkoviću za sudbene. Ali kad se 17. aprila 1670. sastao sabor u Zagrebu, zamole staleži kralja, da imenuje Nikolu Erdődyja banom. U isto je vrijeme karlovački general Ivan Herberstein nagovarao hrvatsko plemstvo, da se odcijepi od Ugarske i zatraži sjedinjenje s austrijskim nasljednim zemljama; no velika ga većina odbije. Međutim odgovori Leopold hrvatskom saboru, da je podjeljenje banske časti još za neko vrijeme obustavio, a tek 1674. imenovao je Nikolu Erdődyja banske časti namjesnikom s punom vlasti. Uza sve to staleži se ponovo obraćahu na kralja, da bi obnovio bansku čast i vlast u punom opsegu. Tek 10. aprila 1680. bi konačno Nikola Erdődy imenovan pravim banom i na hrvatskom saboru svečano instaliran. Za njegova banovanja buknuo je drugi veliki turski rat, kojim začeo oslobođenje hrvatskih zemalja od turskoga gospodstva.

VI.

Tursko vladanje i rat za oslobođenje.

(1683—1699.)

Dok je manji dio Hrvata dospio pod prevlast njemačku, najveći ih je broj već više od podrug vijeka stenjao pod osmanlijskim jarmom. Prije negoli stanemo govoriti o velikom ratu, za kojega se Hrvati djelomično oslobodiše, treba da se upoznamo s vladanjem turskim po hrvatskim zemljama.

Opća karakteristika. Poznato je, da je stari turski ustav mješavina neke čudne društvene jednakosti, dakle demokracije, i najstrašnijega despotizma. Svi su Turci naime jednaki po vjeri, pred zakonom i u običajima. I najsiriromašniji čovjek mogao je postati veliki vezir. Kod njih ne odlučuje porod (kao u onovremenoj zapadnoj Evropi), nego sreća, sposobnost i spretnost pojedinca, pače u XVI. i XVII. vijeku nije kod njih bilo još ni porodičnih imena, uz koja bi se mogla nadovezati obiteljska tradicija. Svagdje, kud je Turčin došao kao osvajač, morale su prestati stare uredbe, staro pravo i obaveze. Bivši velikaš postao je baš tako podanik, kao i njegov nedavni kmet. Samo Bosna čini u tom izuzetak, jer je njezino bivše bogomilsko plemstvo, a od česti i katoličko, prijelazom na islam pridržalo svoje posjede, a time i svoj iznimni društveni položaj. Na taj se način dakle zgodi, da se je u Bosni ili u bosanskom pašaluku začeo nov život,